

патрульна поліція); 3) низький коефіцієнт (наприклад: чергова частина).

Психокорекційна робота повинна безпосередньо спиратися на достовірну психологічну діагностику професійної деформації, проведена психологами.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Порядку організації системи психологічного забезпечення поліцейських, працівників Національної поліції України та курсантів (слухачів) закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських : наказ МВС України від 06.02.2019 № 88. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0348-19>.

2. Медведєв В. С. Методичні рекомендації по виявленню професійної деформації у працівників органів внутрішніх справ. К. : МВС України; Центр практ. психології Департаменту роботи з персоналом; Київський інс-т внутр. справ, 2003. 18 с.

Калиновський Богдан Валерійович,
завідувач кафедри конституційного
права та прав людини Національної
академії внутрішніх справ, доктор
юридичних наук, професор

ІНСТИТУТ ГРОМАДЯНСТВА УКРАЇНИ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ШЛЯХИ ЙОГО УДОСКОНАЛЕННЯ

Сучасна доктрина інституту громадянства поступово зазнає трансформації під впливом вагомих геополітичних змін, перманентних цивілізаційних і глобалізаційних викликів. Доцільність наукового вивчення сучасних проблем інституту громадянства породжені складною практикою, що обумовлено цілим комплексом причин: 1) міжнародними територіальними спорами за території і її жителів, наприклад вчинені Російською Федерацією акти агресії щодо України та як наслідок окупація АР Крим та частини Донецької та Луганської областей; 2) розвитком наукових технологій, що ускладнює вирішення питання громадянства, наприклад громадянство дитини, народженої сурогатною мамою; 3) лібералізацією цього інституту державами і відповідно дозвіл й стимулювання отримання множинного громадянства; 4) міграційними процесами в світі [1] тощо.

Закономірно, що кожна людина прагне користуватися максимумом благ та потреб, які надає їй держава, а також використовувати всі дозволені законодавством можливості. Більшість держав розділяють права людини і права громадянина, тому зацікавлені особи можуть використовувати право змінити громадянство чи отримати додаткове. Сучасні інтеграційні і глобалізаційні світові процеси актуалізували питання громадянства, зокрема підстави його набуття та припинення. Питання громадянства є правом суверена, тобто держави, яка самостійно вирішує його конституційно-правові засади.

В Україні питання громадянства закріплені на рівні Конституції України, так, ст. 4 закріпила положення, що в Україні існує єдине громадянство. Підстави набуття і припинення громадянства України визначаються законом.

Ст. 25 закріпила, що громадянин України не може бути позбавлений громадянства і права змінити громадянство.

Ст. 81 визначає підстави дострокового припинення повноважень народного депутата, однією з яких є припинення його громадянства або його виїзд на постійне проживання за межі України.

Ст. 92 закріплює коло питань, які визначається виключно законами України, серед яких є питання громадянства.

В Конституції України термін громадянство згадується 15 разів, і визначає різні положення, від закріплення засад інституту громадянства до цензів громадянства для представників держави та місцевого самоврядування. Окреслені засади свідчать про важливість для України вирішення на рівні законодавства чітких правових основ громадянства України.

Актуальним і важливим є визначення міжнародних стандартів громадянства, і можливість міжнародної спільноти впливати на їх дотримання. Фіксація на нормативному міжнародному рівні певного стандарту є необхідною, але не остаточною умовою його впровадження в практику держав. Складність встановлення та дотримання міжнародних стандартів пояснюється і тим, що питання громадянства є інститутом внутрішнього конституційного права.

На міжнародному рівні визнано, що населення держав охоплює такі основні категорії осіб: громадяни (піддані); іноземні громадяни; особи без громадянства; можуть бути особи з множинним громадянством (поліпатриди) і подвійним громадянством (біпатриди) [2]. При цьому поліпатриди та

біпатриди матимуть особливий статус лише у випадку, коли перебувають на території однієї з держав, громадянство яких вони мають. Саме для таких держав можуть бути складності із забезпеченням прав та обов'язків цих особливих громадян. Перебуваючи на території інших держав, вони матимуть правовий статус, який нічим не буде відрізнятися від статусу інших іноземців з єдиним громадянством.

Розкриваючи питання міжнародно-правової регламентації інституту громадянства, слід назвати ряд базових актів, а саме: 1) Конвенція про скорочення безгромадянства від 30 серпня 1961 р.; 2) Конвенція про громадянство заміжньої жінки від 29 січня 1957 р.; 3) Гаазька конвенція з деяких питань, що стосуються колізій законодавства про громадянство, від 12 квітня 1930 р.; 4) Конвенція про скорочення випадків багатогромадянства та про військову повинність у випадках багатогромадянства від 6 травня 1963 р.; 4) Декларація про права людини щодо осіб, що не є громадянами країни, в якій вони проживають, від 13 грудня 1985 р.; 5) Європейська конвенція про громадянство від 6 листопада 1997 року. Більшість названих міжнародних актів допускають застереження держав, що може породити складності їх єдиного виконання, так як не має обов'язкового характеру.

Не однозначно тлумачиться і розуміється положення п. 1 ст. 2 Закону України «Про громадянство України» від 18 січня 2001 р. «якщо громадянин України набув громадянство (підданство) іншої держави або держав, то у правових відносинах з Україною він визнається лише громадянином України; якщо іноземець набув громадянство України, то у правових відносинах з Україною він визнається лише громадянином України». Розкриваючи зміст цієї норми, можемо припустити можливість подвійного громадянства для громадян України. Саме тому, сьогодні обговорюється питання подвійного громадянства і розробляються відповідна зміни і доповнення до законодавства про громадянство. Вважаю, що вести професійну і юридично обґрунтовану дискусію є можливим лише після тлумачення положень ст. 4 Конституції України Конституційним Судом України, і за умови, коли це рішення визнає конституційність множинного громадянства в Україні. Законодавство України закріпило принцип рівності перед законом громадян України незалежно від підстав, порядку і моменту набуття ними громадянства України. Це положення є демократичним, однак є випадки сумнівного його застосування.

Наприклад, право бути обраним народним депутатом України належить громадянам, і встановлено ценз проживання 5 років. В Україні є прецеденти, коли особи ставали депутатами єдиного органу законодавчої влади в Україні (наприклад Юрій Бут отримав громадянство України 18 липня 2002 року в посольстві у Москві, український паспорт отримав 4 березня 2005 р., вибори відбулись 30 вересня 2007 р.) і їх зараховувався час проживання на нашій території будучи в громадянстві іншої держави, зокрема Російської Федерації. Подвійне громадянство може породити певні складнощі щодо таких осіб під час реалізації ними своїх прав, наприклад, права власності на майно, житло, землю, освіту тощо.

В умовах світової конкуренції в усіх сферах суспільного життя, включаючи і міжнародний рівень, на інститут громадянства впливає бажання держав стати кращими і конкурентними. Тому активізувався процес дарованого громадянства для розвитку бізнесу, політичної та наукової кар'єри, успіхів в спорті та музиці, запровадження електронного громадянства тощо.

Історія доводить, що громадянство це ціннісне питання, і в окремих аспектах є крихким і чутливим. Інститут громадянства тісно пов'язаний із питаннями прав людини.

Особливого значення набуває дослідження і можливе впровадження інституту позбавлення громадянства України. На законодавчому рівні це робити заборонено, однак досвід окремих країн Європейського Союзу доводить його можливість використання. Переконали, що інститут позбавлення громадянства може бути застосований лише для осіб із множинним громадянством. Подвійне громадянство в Україні порушує оптимальний зв'язок між людиною та державою, призводить до нечіткості й суперечностей у визначенні правового статусу осіб з подвійним громадянством і конфліктів у міждержавних відносинах. На рівні двосторонніх договорів із країнам світу слід унеможливити появу осіб з подвійним громадянством. В цьому зацікавлена Україна, і доречно такі питання ставити при укладанні міжнародних договорів перш за все із країнами, які мають спільний кордон.

При цьому, вважаємо за необхідне наголосити на тому, що зазначений інститут в певній мірі застосовується органами державної влади України вже сьогодні. Як приклад, зазначу санкції квітня 2021 р. Ради національної безпеки і оборони України за вчинення контрабанди, відповідно до яких

передбачається застосування процедури втрати громадянства та застосування депортації трьох так званих «королів контрабанди», які мали громадянство України – Вадима Альперіна (наявне громадянство Ізраїлю), Олександра Єрмічука (наявне громадянство Румунії) та Араїка Амірханяна (наявне громадянство Вірменії). Зазначене свідчить про те, що певні положення інституту позбавлення громадянства, в даному випадку, за вчинення злочинних дій, застосовуються вже сьогодні за наявності певного застереження – наявності громадянства іншої держави.

Для України питання громадянства має надзвичайне значення, і удосконалення цього інституту може відбуватись виключно на сильній доктринальній основі із використанням ефективних та апробованих практик держав світу, не порушуючи при цьому визнані міжнародні стандарти.

Список використаних джерел

1. Сподинський О. О. Біпатризм в контексті міграційної політики України та зарубіжних країн. *Правове регулювання економіки*. 2019. № 18. С. 53–64.

2. Калиновський Б., Тарасенко К., Камінська Н. Міжнародне право: мультимед. посіб. URL: https://arm.naiiu.kiev.ua/books/mg/lectures/lecture_7.html.

Катеринчук Катерина Володимирівна,
професор кафедри приватного та
публічного права навчально-наукового
інституту права та сучасних технологій
навчання Київського національного
університету технологій та дизайну,
доктор юридичних наук, доцент

«НЕОБ'ЄКТИВНЕ ОЦІНЮВАННЯ» ЯК ПІДСТАВА АКАДЕМІЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Закон України «Про освіту» (далі – Закон) п. 4 ст. 42. (Академічна доброчесність) визначає одним із порушенням академічної доброчесності – необ'єктивне оцінювання (свідоме завищення або заниження оцінки результатів навчання здобувачів освіти; надання здобувачам освіти під час проходження ними оцінювання результатів навчання допомоги чи створення перешкод, не передбачених умовами та/або процедурами проходження такого оцінювання; вплив у будь-якій формі (прохання, умовляння, вказівка, погроза,